Галина Коберник,
к. пед. наук, професор кафедри теорії початкового навчання,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ЯКІСТЬ ОСВІТИ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Зазначимо, що застосування терміну «якість» (quality) до освіти та виховання викликана самим життям, пошуками як загальноприйнятого його визначення, так і формуванням засобів вимірювання і порівняння результатів і рейтингу різних типів закладів в одній країні.

Складність ситуації полягає в поліваріантності розуміння самого поняття «якість». Можна навести кілька визначень цього поняття [1]:

1) якість – певний рівень чогось, якого досягли випускники освітнього закладу відповідно до запланованих цілей навчання і виховання;

2) якість як галузь соціальних послуг – здатність її органів керування і безпосередніх виробників освітніх послуг задовольняти встановлені або передбачувані потреби суспільства, окремих соціальних груп і громадян в отриманні освіти або набутті професійної компетентності.

Як зазначає академік О. Ляшенко, «якість» – це багатовимірне методологічне поняття, яке рівнобічно віддзеркалює суспільне життя – соціальні, економічні, політичні, педагогічні, демографічні та інші життєво значущі для розвитку людини сторони життя [2, с. 7-8].

Якість – категорія філософська, об’єктивна і загальнонаукова. Словник української мови визначає якість як ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для його використання за призначенням [6, с. 529]. Якість – наявність суттєвих ознак, властивостей, особливостей, котрі відрізняють один предмет чи явище від інших [3, с. 265]. Усі різноманітні підходи дослідників у галузі теорії якості сходяться в єдиному визначенні якості як «об’єктивної визначеності цілісного предмета, що відмежовує цей предмет від інших». Поряд із визначеністю та цілісністю є ще одна особливість якості – цінність об’єктів і процесів.

Системно-структурна характеристика якості об’єкта дозволяє виокремити його суттєві особливості, розглядаємо лише деякі з них, на які опиратимемося при розгляді порушеної проблеми: поняття

якості є універсальним, тому що може бути застосовано до всіх аспектів соціальної діяльності; темпи розвитку потенційної якості об'єкта або процеси мають випереджати систему вимог, що висуваються середовищем; наявність взаємозв'язку і єдності якості процесу, що відбиває розвиненість й інтенсивність його ознак, та якості результату, що фіксується у відповідних категоріях розвитку учасників цього процесу або власного об'єкта; неможливість вибудовування оцінних моделей виключно статистичними методами або на основі використання спеціальних інформаційних систем; неперервність оновлення якості – одна з головних умов існування об'єктів, процесів тощо. Тому, під якістю розуміємо ступінь відповідності властивостей якогось об'єкта (продукту, послуги, процесу) певним вимогам (нормам, стандартам). Якість – комплексне поняття, що характеризує ефективність усіх сторін діяльності: розробка стратегії, організація освітнього та виховного процесу тощо [2, с. 71].

Усі зазначені ознаки якості розповсюджуються на всю сферу освіти, важливими складовими якої є навчальна та виховна діяльність. Зазначимо, що пошук гуманітарних характеристик передбачає передусім визначення тих якісних характеристик, які можуть дати уявлення про результат. Пріоритетом системи якості освіти та виховання, як її складника, є якість (у широкому значенні даної дефініції) всебічного розвитку особистості.

Якість освіти є похідною від її цілей і завдань. Вона має відповідати як соціальним потребам держави, так і запитам особистості. Якість освіти – це насамперед її відповідність певним еталонам вимог, що визначені стандартами та нормативами і можуть вимірюватися [6].

Як політична категорія якість освіти та виховання акумулює в собі засади освітньої і виховної політики держави на певному етапі її розвитку й основні стратегічні лінії розвитку національної системи освіти і виховання в контексті світових тенденцій. Як соціальна категорія якість виховання визначає стан і результативність виховного процесу в суспільстві, її відповідність потребам і вимогам суспільства щодо розвитку й формування громадянських, особистісних якостей і компетентностей особистості. Як категорія управління якість освіти і виховання визначає стратегії впливу на певні показники функціонування освіти і системи виховання та обирає можливі шляхи їх змін і розвитку. Як педагогічна категорія

якість виховання, як і в цілому освіти, є квінтесенцією: 1) сутності поняття; 2) процедур діагностики; 3) аналізу явищ і властивостей суб'єктів виховного процесу.

Вітчизняні дослідники, зокрема Н. Островерхова [4] розглядає якість освіти і виховання як сукупну, комплексну, системну, цілісну характеристику, що включає в себе, окрім якості навченості і вихованості, ще й цілу низку параметрів, завдяки врахування яких оцінка результатів навчання і виховання може бути як підвищена, так і зведена до нуля або навіть стати негативною. До них належать: знання, уміння і навички; показники особистісного розвитку, а саме: фізичний, психічний, соціальний і духовний розвиток; негативні ефекти (наслідки) освіти та виховання; зміни професійної компетентності педагога і його ставлення до праці; ріст (чи падіння) престижу закладу освіти в соціумі.

З нашого погляду, за всієї розмаїтності зазначених визначень «якості освіти і виховання» в них є одне загальне положення. Якість освіти та її складових порівнюють з базовими уявленнями, нормами, стандартами («заплановані цілі навчання і виховання», «потреби громадян, підприємств, суспільства і держави»).

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/ show/2628-14

2. Ляшенко О. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 1(46). – С. 5-12.

3. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. – М.: Гос. изд. иностр. и национ. словарей, l960. – С. 265.

4. Островерхова Н. Оцінка якості освіти // Освіта і управління. – 2005. – Т. 8, № 1. – С. 109-113.

5. Савченко О. Я. Якість початкової освіти: сутність і чинники впливу [Електронний ресурс] / О. Я. Савченко. – Режим доступу: http: // mdu.edu.ua/spaw2/uploads/files/4_8.pdf

6. Тлумачний словник української мови / За ред. В. С. Калашника. – 2-ге вид., випр. і доп. – Х.: Прапор, 2005. – С. 529.